

Seveda so ostala še naprej nekatera vprašanja nerazjasnjena (npr. natančna vloga železničarjev med delavstvom v NOB, žrtve med železničarji med NOB itd.). Nanje bo mogoče odgovoriti, ko bomo dobili pregled o udeležbi železničarjev v NOB tudi za druge slovenske pokrajine in za celotno obdobje okupacije. S pričujočo knjigo kot sedmo knjigo zbirke Knjižnice OF in prvo knjigo nove zbirke Slovenski železničarji v NOB 1941—1945 pa je prvi korak v tej smeri že storjen.

Vida Deželak

Josef Rausch, *Der Partisanenkampf in Kärnten im Zweiten Weltkrieg*. Wien 1980, Militärhistorische Schriftenreihe, Heft 39/40, Herausgegeben vom Heeresgeschichtlichen Museum (Militärwissenschaftliches Institut), 108 strani.

Čeprav je knjižica enega mlajših sodelavcev Vojaškoznanstvenega inštituta z Dunaja drobna in ima devet večjih vsebinskih poglavij, jo lahko razdelimo samo v dva dela. Prvi del sestavljajo vsa vsebinska poglavja, drugi del pa tako imenovane »Schlußbemerkungen« — zaključne opombe.

Ob upoštevanju arhivskega gradiva v Zborniku dokumenta i podataka o narodnooslobodilačkom ratu jugoslovenskih naroda, predvsem pa z izkoriščanjem arhivskega gradiva, ki ga hranijo avstrijske institucije: Dokumentationsarchiv des österreichischen Widerstandes na Dunaju, Institut für Zeitgeschichte dunajske Univerze, Bundesarchiv/Militärarchiv v Freiburg/Breisgau, Kriegsarchiv na Dunaju in Militärwissenschaftliches Institut na Dunaju ter z uporabo široko izbrane avstrijske in jugoslovanske literature o naslovnem vprašanju, je avtor v prvem delu sestavil korektno, obsežno in natančno študijo o razvoju NOB na Koroškem. Ni se ustavil le na vojaških akcijah koroških partizanov, poskusil je opredeliti tudi politična dejstvom naradnoosvobodilnih enot in gibanja, posebej pa se je v prvem poglavju ustavil ob pomenu partizanskega gibanja v drugi svetovni vojni.

Kljub nekaterim nedorečenostim, včasih tudi napakam, kot je tista na strani 2, ko je avtor zamolčal demonstracije v Beogradu 25. marca 1941 in govori samo o oficirskem puču dva dni kasneje, ali pa tista, na isti strani, da je bil glavni socialnorevolucionarni cilj NOB vzpostavitev komunistične Jugoslavije, medtem ko je bil narodnoosvobodilni cilj komunistov zgolj zunanja propaganda OF; morda tudi ponavljajoča se napaka tiskarske oz. jezikovne narave, ko od 27 strani dalje avtor piše o nekem Odredu Gorenje, ko gre za Gorenjski odred; pa še kaj bi lahko našteli, je treba reči, da lahko delo Rauscha koristno in zanesljivo uporabimo kot znanstveno literaturo. Če bi se avtor odrekel nekaterim nenapisanim podmenam, kot je tista, da dvomi v skorajda vsak partizanski podatek, ki navaja, da so imeli nasprotniki več kot pet mrtvih, ali da o nacističnih grozodejstvih, kot je pobitje Peršmanove družine govori kar se da »objektivistično«, prizanesljivo ter da mnogokje ne ločuje vsebine nemško-nacističnega nasilja od obrambnega, narodnoosvobodilnega in protifašističnega boja koroških partizanov, bi brošura avstrijskega raziskovalca samo pridobila. S tem, da avtor govori o težkem porazu 14. divizije (str. 64), ko se je le-ta v

februarju leta 1944 prebila na Štajersko in s tem opravila osnovno vojaško-politično nalogo in s tem, da govori o od partizanov zaplenjenih vozilih kot o ukradenih (str. 67), avtor prevzema terminologijo nemških virov.

Za našega bralca-raziskovalca bo gotovo eno najpomembnejših poglavij Rauschevega dela tisto, ki govori o politiki nacistov do slovenske manjšine na Koroškem in o načinu ter nalogah enot, ki so jih postavili v boj zoper partizane. Iz poglavja lahko natančno ugotovimo katere in kakšne enote nacističnega režima so bile vključene v protipartizanski boj in kakšne so bile njihove naloge. Različnost je bila velika, saj so v tem boju sodelovale različne vrste policij (SP, SD, SS-Polizei-Regiment), nadalje deželna in mestna straža (Land- und Stadtwacht), tako imenovana enota Hilfsdiensten, sestavljena iz delavcev oboroževalne industrije kot pomoč orožništvu, za nas posebno zanimiva formacija pa so bili alarmni oddelki (Alarmabteilungen) sestavljeni pretežno iz bivših članov oroškega Heimatbunda. Poleg rednih enot Wehrmachta pa so občasno sodelovale tudi enote Waffen-SS, obmejne straže, (Zollgrenzschutz), industrijske straže (Werkschutz), oddelki RAD (Reichsarbeitsdienst) in Hitlerjugend. Iz navedenega sledi, da so bile zoper partizane uporabljene domala vse vojaške in polvojaške organizacije nacističnega rajha. Že samo to dejstvo hudo omaje še eno podmeno Rauschevega dela tj., da so uspehi partizanskega gibanja na Koroškem sloneli pretežno na sabotažnih in diverzantskih akcijah ter zbiranju orožja in da o pravih vojaških akcijah pravzaprav ne more biti govora.

Če lahko vsebinska poglavja brošure, skupaj z zemljevidom nemških vojaških postojank na južnem Koroškem in operacijskimi področji partizanov (poleti 1944) ter dvema prilogama vojaškega značaja in bibliografijo, označimo kot korektna in strokovno napisana, pa smo nad končnimi opombami avtorja vsaj presenečeni. Oznake partizanskega gibanja kot takega gibanja, ki mu prvenstvena skrb ni bila dobrobit koroških Slovencev, temveč socialnorevolucionarni cilji, poudarjanje kriminalnih elementov med partizani, govor o pregnani nemški manjšini po letu 1945 in zamolčanje njene petokolonaške vloge v Jugoslaviji, očitane maščevalnosti partizanskim enotam in ob tem pozabljanje kdo je bil žrtev in kdo rabelj, posebej pa poskus razvrstitev partizanskega gibanja kot avtohtonega koroškega gibanja s poudarjanjem trditve, da so bili koroški Slovenici manjšina v sestavi partizanskih enot in ob tem neomenjanje očitnega dejstva, da bi brez podpore tam naseljenega prebivalstva obstoj enot sploh ne bil mogoč, mečejo senco na prej izkazano znanstveno objektivnost avtorja. Različnost med obema deloma brošure je celo tako očitna, da pisec tega zapisa ne bi bil presenečen, če bi dobil pojasnilo, da je zaključne opombe napisal kdo drug namesto avtorja.

Dušan Nečak

Anton Čamernek, *Spomini na sodne zapore*. Založba Borec, Ljubljana 1980, 237 strani.

Številnim spominskim zapisom o narodnoosvobodilnem boju na Slovenskem se je pridružil še en avtor z opisom svojega delovanja na kaj nenavadnem torišča tega boja. Opisuje svojo dejavnost v ljubljanskih sodnih zaporih na